

The background features a complex, abstract design. It includes several large, faint gears and circular patterns. In the center, there is a cluster of blue squares arranged in a semi-circular pattern, with an orange circular element above them. The overall aesthetic is technical and scientific.

SCIENCE AND EDUCATION

ISSN 2181-0842

VOLUME 3, ISSUE 5

MAY 2022

SCIENCE AND EDUCATION

SCIENTIFIC JOURNAL

ISSN 2181-0842

VOLUME 3, ISSUE 5

MAY 2022

www.openscience.uz

SCIENCE AND EDUCATION
SCIENTIFIC JOURNAL VOLUME 3 ISSUE 5

Executive Secretary

Tusmatova Nozima Inomovna

Editorial board

Z.Yaxshieva

Jizzakh State Pedagogical Institute, Doctor of Chemical Sciences

S.Sangwa

African Leadership University, Doctor of Business Administration

S.Otaqulov

Jizzakh Polytechnic Institute, Doctor of Physical and Mathematical Sciences

M.A.S.Khasawneh

King Khalid University, Special Education, PhD

Sh.Akramova

Military-technical Institute of the National Guard, Doctor of Pedagogical Sciences

E.M.Colocassides

College of Tourism & Hotel Management, Doctor of Science in Communication

B.Sultonov

Tashkent Pharmaceutical Institute, Doctor of Technical Sciences

Ya.L.Chernyavskaya

Tyumen State Medical University, Candidate of Philological Sciences

A.Sidiqov

Tashkent Institute of Chemical Technology, Doctor of Chemical Sciences

W.B.Vidona

Edo State University, Anatomy, PhD

B.Kucharov

Institute of General and Inorganic Chemistry of the Academy of Sciences, Doctor of Technical Sciences

I.Eshmetov

Institute of General and Inorganic Chemistry of the Academy of Sciences, Doctor of Technical Sciences

M.Abdullaev

Andijan State University, Doctor of Historical Sciences

Z.Tojjeva

National University of Uzbekistan, Doctor of Geographical Sciences

N.Jiyanova

Tashkent Financial Institute, Candidate of Economic Sciences

X.Qobulov

Tashkent Financial Institute, Candidate of Economic Sciences

A.Nabiev

Tashkent Institute of Chemical Technology, PhD in Technical Sciences

A.Turgunbaeva

Namangan State University, PhD in Psychological Sciences

B.Xaynazarov

National University of Uzbekistan, PhD in Historical Sciences

M.Voxidova

Tashkent State Institute of Oriental Studies, PhD in Economics

A.Rahmonov

Republican Scientific-Practical Center, PhD in Pedagogical Sciences

G.Ochilova

Karshi Institute of Engineering and Economics, Candidate of Philosophical Sciences

B.Omonov

Karshi State University, PhD in Philosophical Sciences

O.Axmedova

Bukhara Institute of Engineering and Technology, PhD in Technical Sciences

G.Jumanazarova

Jizzakh State Pedagogical Institute, Doctor of Philological Sciences

T.Sabirjanov

Fergana Polytechnic Institute, Candidate of Technical Sciences

Sh.Ismoilov

Tashkent State Law University, Doctor of Sciences in Law

M.Rahimov

Tashkent State Law University, Doctor of Philosophy in Law

L.Rahimkulova

Tashkent State Law University, Doctor of Philosophy in Law

A.Sultonov

Jizzakh Polytechnic Institute, PhD in Economics

Mas'ul kotib

Tusmatova Nozima Inomovna

Tahririyat

Z.Yaxshiyeva

Jizzax davlat pedagogika instituti, kimyo fanlari doktori

S.Sangwa

African Leadership University, Doctor of Business Administration

S.Otaqulov

Jizzax politexnika instituti, fizika-matematika fanlari doktori

M.A.S.Khasawneh

King Khalid University, Special Education, PhD

Sh.Akramova

Milliy gvardiya harbiy-texnik instituti, pedagogika fanlari doktori

E.M.Colocassides

College of Tourism & Hotel Management, Doctor of Science in Communication

B.Sultonov

Toshkent farmatsevtika instituti, texnika fanlari doktori

Ya.L.Chernyavskaya

Тюменский государственный медицинский университет, кандидат филологических наук

A.Sidiqov

Toshkent kimyo-texnologiya instituti, kimyo fanlari doktori

W.B.Vidona

Edo State University, Anatomy, PhD

B.Kucharov

Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, texnika fanlari doktori

I.Eshmetov

Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, texnika fanlari doktori

M.Abdullayev

Andijon davlat universiteti, tarix fanlari doktori

Z.Tojjiyeva

O'zbekiston milliy universiteti, Geografiya fanlari doktori

N.Jiyanova

Toshkent moliya instituti, iqtisod fanlari nomzodi

X.Qobulov

Toshkent moliya instituti, iqtisod fanlari nomzodi

A.Nabiyev

Toshkent kimyo texnologiya instituti, texnika fanlari PhD

A.Turgunbayeva

Namangan davlat universiteti, psixologiya fanlari PhD

B.Xaynazarov

O'zbekiston milliy universiteti, tarix fanlari PhD

M.Voxidova

Toshkent davlat sharqshunoslik instituti, iqtisodiyot fanlari PhD

A.Rahmonov

Respublika ilmiy-amaliy markaz, pedagogika fanlari PhD

G.Ochilova

Qarshi muxandislik-iqtisodiyot instituti, falsafa fanlari nomzodi

B.Omonov

Qarshi davlat universiteti, falsafa fanlari PhD

O.Axmedova

Buxoro muxandislik-texnologiya instituti, texnika fanlari PhD

G.Jumanazarova

Jizzax davlat pedagogika instituti, filologiya fanlari doktori

T.Sobirjonov

Farg'ona politexnika instituti, texnika fanlari nomzodi

Sh.Ismoilov

Toshkent davlat yuridik universiteti, yuridik fanlari doktori

M.Rahimov

Toshkent davlat yuridik universiteti, yuridik fanlari falsafa doktori

L.Rahimkulova

Toshkent davlat yuridik universiteti, yuridik fanlari falsafa doktori

A.Sultonov

Jizzax politexnika instituti, iqtisodiyot fanlari PhD

TABLE OF CONTENTS / MUNDARIJA**EXACT SCIENCES / ANIQ FANLAR**

1.	Rayhon Abdug'afforovna Alimova Chiziqli tenglamalar ustida amallar	22
2.	Gulhayo Husniddin qizi Umirqulova, Muxriddin Ural o'g'li Abduraxmonov Fridriks modellari tenzor yig'indisining spektri haqida	28
3.	Gulhayo Husniddin qizi Umirqulova, Nargiza Mardon qizi Kamolova Diskret parametrli ikkinchi tartibli operatorli matritsaning muhim va diskret spektrlari	38
4.	Gulhayo Husniddin qizi Umirqulova, Nargiza Mardon qizi Kamolova Diskret parametrli ikkinchi tartibli operatorli matritsa xos qiymatlarining mavjudligi	49
5.	Gulhayo Husniddin qizi Umirqulova, Shohida Bobojon qizi Ne'matova Chiziqli operatorning sonli tasviri haqida ayrim tasdiqlar va misollar	57
6.	Gulhayo Husniddin qizi Umirqulova, Boymirza Eshquvvat o'g'li Dalliyeu Ajralgan yadroli xususiy integralli operatorning xos qiymatlari va xos funksiyalari	69
7.	Fazilat Eshmurod qizi Egamberdiyeva Ikki o'zgaruvchlli xususiy integral tenglamalarni yechish	81
8.	Nafisa Ro'ziyevna Qayumova Sonlarning hayotda ahamiyati	85
9.	Bobur Juma o'g'li Tovmamatov Matematik modellashtirishga kirish	93
10.	Kamola Dilmuratovna Jovliyeva, Otabek Ilhomjon o'g'li Allanazarov Simgulyar koeffitsiyentli giperbolik turdagi tenglamalar uchun siljish masalasini qo'llash	101
11.	Nasriddin Raximov, Murodjon Ro'ziyev Taqqoslama va uning tatbiqi	106
12.	A.O.Abdug'aniyev, Yuiduz Ravshan qizi O'tanazarova Xosmas integralning geometrik masalalarga tadbiqi	113
13.	Толибжон Мамасолиевич Собиржонов Кинематика масаласининг комплекс сонлар ёрдамида ечилиши	118
14.	Уткирбек Яхшликович Тураев, Бойхуроз Шермухаммедович Рахимов Ценность матричной игры принцип минимакса и его экономический анализ	126

NATURAL SCIENCES / TABIIY FANLAR

15.	Гўзал Фахритдиновна Шеркўзиева, Любовь Николоевна Хегай Параметры острой и хронической токсичности пищевой добавки «FASSGEL»	137
16.	Sunny Jamati Case study of treatment responses using Privigen and Biostate with Monoclonal gammopathy of undetermined significance (MGUS) & Acquired von Willebrand syndrome (AvWS)	142
17.	Анвар Нарзуллаевич Асатуллаев Ўткир захарланишларда шошилинич тиббий ёрдам	148
18.	Феруза Ахмеджановна Назарова Ўсимлик ресурслари ва уни муҳофаза қилиш	154
19.	Флора Абдуллаевна Файзиева Табий ресурслар ва улардан оқилона фойдаланиш	160
20.	Зебо Мусоевна Анварова Бухоро - Зарафшон дарёси тухфаси	167
21.	Sabohat Kadirkulovna Ahmedova Olot tuman "Tuz kon"ini ekoturizmdagi ahamiyati	172

22.	Sarvinoz Farxodovna Salimova, Hilola Umarqulovna Murodova Global iqlim o'zgarishlari sharoitida suv havzalardagi baliqlarning hozirgi holati	174
23.	Гулноза Самадовна Шаропова Экстракта алоэ при зоонозном лейшманиозе. Один из факторов быстрого наступление стадии рубцевания	181
24.	Kamola Abdujabbarovna Usmanova, Nargiz Shuhratovna Artikova Ravshan Nabievich Xasanov, Oltinoy Qarshlboeva Oziq-ovqat sanoatida anjirni o'rni	188
25.	Саодат Музаффаровна Мардонова Йўл-транспорт ҳодисаларида биринчи тиббий ёрдам кўрсатиш хусусиятлари	191
26.	Muxlisa Muxiddin qizi Muxiddinova Marjondaraxt (Sambucus nigra)ning tabiatda tarqalishl, o'ziga xos xususiyatlari va tibbiyotdagi ahamiyati	197
27.	Dilrabo Qo'ziyevna Kenjayeva, Nilufar Saparbay qizi Yangibayeva Malohat Xudaynazar qizi Abdusharipova, Xudaybergan O'rinovich Bekchanov Sho'radoshlar oilasi vakillarining biologiyasi va ekologiyasi	201
28.	Mamatqul Hamroqulovich Mamatqulov, Zilolaxon Ilyosjon qizi To'lanova Shaxzodbek Zaynobidin o'g'li Maxammadjonov Sog'lom turmush tarzi	205
29.	Румия Инфаровна Шарофутдинова Бош миянинг чайқалиши, лат ейиши ва эзилиши	210
30.	Эркин Анварович Давранов, Мадинабону Хусниддиновна Хасанова Философия и современная медицина	218
31.	Ойгул Гапаровна Жабборова Ишлаб чиқаришдаги касб касалликлари ва шикастланишларда шошилишч тиббий ёрдам	223
32.	Диловар Рустамовна Қаршиева Ҳаёт фаолияти хавфсизлигининг тиббий биологик асослари	231
33.	Истат Элмуродовна Мирзоева Чўлланиш муаммосининг мазмун-моҳияти ва унинг географик жиҳатлари	239
34.	Мухлиса Мухиддин қизи Мухиддинова, Зебо Содик қизи Бойбуриева Pseudonapaeus maydanica турида борадиган конхологик ўзгарувчанлик	245
35.	Д.Т.Фидаев Тектоническое строение хребта Северного Нуратау и модель развития территории региона	250

TECHNICAL SCIENCES / TEXNIKA FANLARI

36.	Ruxsora Baxtiyorovna Hojiyeva, Ruslan Rustamjonovich Hayitov Sur'at Oripov Ishlatilgan rezina va plastmassa chiqindilaridan piroliz mahsulotlarini olish jarayonini tadqiq qillsh	259
37.	Sh.A.Suyarov, Sanjarbek Qaxromon o'g'li Imomov Toshkent viloyati Parkent tumani qishloq xujaligi xaritasini ARCGIS dasturida yangilash va unda asos shartli belgilarni takomillashtirish	265
38.	Zafar Taslimovich Makhkamov, Olmos Zafarovich Zafarov Kamola Normat qizi Iriskulova Project of the automobile roads	270
39.	Олмос Зафарович Зафаров, Санжар Кучкоров Алиакбар Мамаррахим угли Дусбеков Капиллярное увлажнение плотности засоленных грунтов	278

40.	B.V.Ergashev, D.X.Juraev Calculation of changes parameters on the basis of systematic analysis for management of natural gas fields	285
41.	A.Муминов Автомобиль йўлларини кўкаламзорлаштириш доир тавсиялар	292
42.	Muhlisa Isarova, Dilshoda Shomuratova Aluminiy qotishmalarining qo'llanilishi	302
43.	Maruf Juraev, Mirkomil Mamayusufov Analysis of network topology using Venn diagram	306
44.	Go'zal Durdimurodova Bino perspektivasini qurish va perspektivada soyalar yasash	312
45.	Ulugbek Masharipovich Kutlimurodov Values of atmospheric sewage disposal from buildings and structures	321
46.	Shohsanamxon Usmonjon qizi Isroilova, Behruz To'xtaboy o'g'li Nomonov Bino va inshootlarni loyihalashda bionikani ahamiyati	329
47.	Sh.Ganiev, I.G.Ganiev, D.Gulomov Physico-chemical activation of minerals that serve to increase the strength of road surfaces during the construction of highways	335
48.	Abduraxim Abdurasulovich Ochilov, Gulnara Abatbay qizi Tajetdinova Kamal Axmet o'g'li Uzakbaev Gaz va gazkondensat konlarida quduq mahsulotlariga qo'ylladigan talablar	340
49.	Abbos Nabijonovich Jumanov, Urinboy Abdunayim oglu Jalilov Anvar Akram oglu Haydarov, Shuxrat Quchqarovich Uralov Isroil Abdusalim oglu Abdusalimov Working conditions for current transformers	347
50.	Muxammad Umar Shavkat o'g'li Nodirov Avtotransformatorlar ish rejimlari tahiili	352
51.	Sh.Sh.Fayziyev, Zokirjon Shukhrat oglu Ibragimov Study of electronic taxemeter error and taking into account the factors that affect the measurement results	360
52.	Abduvaxob Vohid o'g'li Jumayev, A'zam Anvarovich Alimov Lochin Ismatilloevich Tilloyev Ishiatilgan silikagelni maydalanish darajasini vaqtga bog'liqligini o'rganish	365
53.	Sherzod Sobirjon o'g'li Muxtorov, Islombek Ikromjon o'g'li Qoxxorov Issiqlik almashuvchi qurilmalar va ularda jarayonni intensivlash usullari tahiili	370
54.	Dilshoda Ibroximovna Shomuratova, Feruza Uralovna Xo'jaqulova Barno Nuriddinovna Jo'rayeva Kislota-asos titrlash tajribasini virtual laboratoriyada o'tkazish	379
55.	Q.K.Axmedov, P.K.Yuldashev, M.H.Atojonov Kompleks kimyoviy qo'shimchalar bilan modifikatsiyalangan mayda zarrachali beton fizik-mexanik xossalarini tadqiq qilish	384
56.	Baxodir Toir o'g'li Abbazov, Bobir Nabijon o'g'li Sharopov Xumora G'ulomiddin qizi Anarboeva, Shaxnoza Rustam qizi Ergasheva Paxtani yirik iflosliklardan tozalash uskunalarining texnologik tahlili	388
57.	Jo'rabek Jalilovich Majldov XX asming 70-80 yillarida Buxoro viloyati shaharlarida yo'l-transport hodisasi masalari	398
58.	Doston Romanovich Omonov Polietilen mahsulotlarining xossalarini o'rganish va tadqiqotlash	405

Ўткир заҳарланишларда шошилич тиббий ёрдам

Анвар Нарзуллаевич Асатуллаев
anvarasatullayev@gmail.com
Бухоро давлат университети

Аннотация: Ушбу мақолада одам организмининг озик овқат маҳсулотларини истеъмол қилиш натижасида заҳарланиши ва уларга қарши чора-тадбирлари тўғрисида фикр мулоҳазалар юритилган.

Калит сўзлар: заҳарланиш, симптоматик терапия, антидот, диурез, токсикоинфекциялар, гастроэнтерит, интоксикация, анаэроб.

Emergency medical care in acute poisoning

Anvar Narzullaevich Asatullaev
anvarasatullayev@gmail.com
Bukhara State University

Abstract: This article discusses the poisoning of the human body as a result of food consumption and measures against them

Keywords: poisoning, symptomatic therapy, antidote, diuresis, toxic infections, gastroenteritis, intoxication, anaerobic

Одам организмига заҳарли моддаларнинг кириш йўллари ва шошилич вазиятларда кўриладиган чора-тадбирлар қуйидагилардан иборат.

Заҳарланиш - бу одам организмига турли заҳарларни кириш оқибатида юзага келадиган касаллик ҳолати. Ўткир, сурункали, ишлаб чиқаришдаги, овқат маҳсулотлари, дорилар орқали заҳарланишлар бўлади. Заҳарли модданинг табиатига қараб, овқат маҳсулотларидан ва ноозик-овқат маҳсулотларидан заҳарланишлар фарқланади.

Овқат маҳсулотларидан заҳарланишлар заҳарли қўзиқоринлар ёки балиқлардан, овқат маҳсулотларини микроблар билан зарарланиши, хом маҳсулотлардан бўлиши мумкин.

Ноозик овқат маҳсулотларидан заҳарланишлар кучли таъсир қилувчи заҳарли моддалар, дори моддалари ва махсус кўрсатмали ЗМ лар билан юз бериши мумкин.

Одам организмига захарли моддалар нафас йўллари, овқат ҳазм тракти, тери орқали киради. Фавқуллода вазиятлар юзага келганда умумий чоратадбирлар қуйидагилардан иборат:

- 1) захарли моддаларнинг организмдан чиқарилиши;
- 2) захарни зарарсизлантирувчи антидотларни зудлик билан қўллаш;
- 3) айти захар билан зарарланган аъзоларни вазифаларини ушлаб турувчи симптоматик терапия.

Микроблар ёки уларнинг токсинлари тушган озиқ-овқатни истеъмол қилиш натижасида келиб чиқадиган ҳамда ўткир гастроэнтерит ва интоксикация белгилари билан намоён бўладиган касалликлар *овқат токсикоинфекциялари* дейилади. Бу касалликлар кўпинчатайёр овқат маҳсулотларига маълум турдаги ичак таёқчаси, энтерококк, стафилококк, стрептококк ва бошқа микробларнинг тушиб қолиши натижасида келиб чиқади. Бузилган гўшт маҳсулотлари, сут ва сут маҳсулотлари, балиқ, колбаса, сабзавотлардан тайёрланган, яъни жамики сифати бузилган маҳсулотлардан касалланиш мумкин. Касалланиш ёз ойларида кўпроқ учрайди, чунки ёзда маҳсулотлар тез бузилади.

Ботулизм. Ботулизм таёқчаси келтириб чиқарадиган ва марвазий нерв системасининг оғир жароҳатланиши билан кечадиган касаллик *ботулизм* дейилади. Бу бактериянинг токсини жуда кучли захарли модда ҳисобланади. Уни ишлаб чиқарадиган микроб анаэроб, яъни ҳаво кирмайдиган муҳитда кўпаяди ва захар ишлаб чиқаради. Бундай муҳит колбасада, ва турли сабзавотларда, консерваланган банкаларнинг қопқоғи шишиб қолганда ҳосил бўлади. Агар уларни тайёрлаш жараёнида б ботулин таёқчаси тушиб қолса, бу маҳсулотлар касалланишга сабаб бўлади. Уй шароитида тайёрланган консерва маҳсулотлари айниқса хавотирли.

Клиник белгилари: токсин марказий нерв системасига таъсир этади, томоқда нарса тиқилиш ҳисси, ютиниш қийинлашуви, овоз пасайиши, баъзан чикмай қолиши, кўз қовоқлари осилиб тушиши, кўз хиралашиши ва ғилайлашиши, бир нарса иккита бўлиб кўриниши, кўнгил айнаш, қайт қилиш, қорин соҳасида оғриқ туриши, ич кетиши, ҳолсизланиш, ҳароратнинг кўтарилиши кузатилади. Биринчи ёрдам кўрсатиш:

1. Ошқозон марганцовка эритмаси ёки ичимлик содасининг 5 % ли эритмаси (улар бўлмаса 0,5 л қайнатилган илиқ сув) ёрдамида ювилади.
2. Тозалаш клизмаси қилинади.
3. Ботулизмга қарши зардоб юборилади.
4. Антибактериал терапия.

Дизентерия - организмнинг умумий интоксикацияси ва асосан йўғон ичак пастки қисмининг жароҳатланиши билан кечадиган касаллик. Сифатсиз овқат

маҳсулотлари, муддати ўтган, айниқса ёз кунларида ачиб қолган овқат маҳсулотларини истеъмо қилиш натижасида юзага келади.

Клиник белгилари: касаллик тўсатдан бошланади, қоринда нохушлик сезилади, иштаҳа йўқолади, кейинроқ қориннинг пастки қисми бураб оғрийди, ич кетади, нажас 4-5 мартадан ҳисобсиз равишга ич кетади, оғирроқ ҳолларда тана ҳарорати 39,5-400 С гача кўтарилади, бош оғрийди, кўнгил айниб, қайт қилиш ҳолатлари ҳам кузатилади.

Биринчи ёрдам кўрсатиш:

1. Ошқозон ювилади.
2. Регидрон (1 л сувга 1 пакет порошок эритилади)
3. Смекта, Полифен, Микросорб
4. Но-шпа
5. Антибактериал терапия.
6. Парҳез

Заҳарли ўсимликлар билан заҳарланиш. Бу турдаги заҳарланишлар овқатга ўсимлик заҳарларини тутувчи мевалар, барглари ва илдизларни истеъмо қилган вақтда ривожланади. Бундай ҳолатларда хавфни сезмай қолган болалар зарарланади. Ўсимликлар таркибидаги заҳарлар алкалоидлар, гликозидлар, сапонинлар, эфир ёғлари ва бошқа химиявий бирикмалар бўлиши мумкин. Заҳарли ўсимликларни меваларини ва бошқа таркибий қисмларини (бузина, гелиотроп, жостер, красавка, лютик, спорынья) истеъмо қилган вақтда ўткир гастроэнтерит (кўнгил айнаш, қайд қилиш, қоринда оғриқ, ич кетиши) ривожланади. Оғир заҳарланишларда холсизлик, юрак-томир, нафас системаларининг етишмовчилиги, тутқаноқлар, ҳушнинг йўқолиши кузатилиб, ўлим юз бериши мумкин.

Заҳарли ўсимликлардан заҳарланишда биринчи тиббий ёрдам ошқозонни ювиш билан бошланади. Ундан сўнг ичишга активланган кўмир, заҳарларни қамраб олиш учун танин, ичакни тозалаш учун тузли сурги дори берилади. Кейинги антидотли ва симптоматик терапия заҳарнинг химиявий турига ва беморларнинг аҳолига қараб ўтказилади.

Никотиндан заҳарланиш. Танлаб психотроп ва нейротоксик таъсир кўрсатади. Заҳарланиш симптомокомплекси бош айланиши, бош оғриғи, кўнгил айнаш, қайд қилиш, ич кетиши, сўлак оқиши, совуқ тер билан қопланиши, пульс аввалига секинлашган, кейин тезлашган, аритмик, қорачиқларнинг торайиши, эшитиш ва кўришнинг бузилиши, тутқаноқларни ўз ичига олади. Катталарда ўлим чақирувчи дозаси 40 мг., болаларда 10 мг. (1 дона сигаретда 15 мг. никотин бор).

Биринчи ёрдам. Ошқозонни 1:1000 нисбатдаги калий перманганат эритмаси билан ювилади. Тузли сурги дорилар ва активлашган кўмир ичишга берилади. Касалхонага юборилади.

Ангишвонагул (белладонна) билан заҳарланиш. Бу ўсимлик танлаб психотроп таъсир кўрсатади. Белгилари: оғизда ва томоқда қуруқлик, нутқ ва ютишнинг бузилиши, яқинни кўришнинг бузилиши, диплопия, ёруғликдан кўрқиш, юракни уриб кетиши, ҳансираш, бош оғриғи, тери қуруқ, қизил, пульс тезлашган, қорачиқлар кенгайган, ёруғликка реакция бермайди, руҳий ва ҳаракат кўзгалувчанлиги, кўриш галлюцинациялари, эпилепсияга ўхшаш тутқаноқлар, кома. Биринчи ёрдам. Оғиз орқали заҳарланганда ошқозон ювилади, кучли диурез, гемабсорбция, бошга ва чов соҳасига муз халта, беморни нам чойшаб билан ўралади.

Ҳинд кўкнориси билан заҳарланиш.(гашиш, марихуана, анаша). Танлаб психотроп наркотик таъсир кўрсатади. Клиник белгилари: психомоторқўзғалиш, қорачиқларнинг кенгайиши, қулоқларнинг шанғиллаши, ёрқин кўриш галлюцинациялари, умумий ҳолсизлик, йиғлоқилик ва пульснинг секинлашиши ва тана ҳароратининг давом этиши билан узоқ чуқур уйку кузатилади.

Биринчи ёрдам. Оғиз орқали қабул қилинганда ошқозон ювилади, активлаштирилган кўмир, тезлашган диурез, гемабсорбция. Кескин кўзғалишда аминазин, галоперидол берилади.

Кўзиқорин билан заҳарланиш. Кўзиқориндан заҳарланиш овқат маҳсулотларига заҳарли кўзиқоринлар (оқ поганка, қизил мухамор, сохта сморчок) тушганда ёки шартли озуқа кўзиқоринларни (сстрочкалар, свинушкалар) истеъмол қилганда юз беради.

Оқ поганка билан заҳарланганда заҳарланиш белгилари 8-24 соатдан кейин пайдо бўлади. Қоринда кучли оғриқ, қайд қилиш, гуруч қайнатмаси кўринишида қон аралаш ич келиши билан намоён бўлади. Тана ҳарорати пасайиши, тутқаноқлар, сариқлик пайдо бўлиши, жигарнинг катталашуши, қон босим тушиб кетиб, юрак фаолияти бузилиши мумкин. Ёрдам кўрсатилмаганда 2-3 кунга келиб жигар-буйрак етишмовчилиги фонида юрак фаолиятининг етишмовчилигидан ўлим юз бериши мумкин.

Строчкалар билан заҳарланганда симптомлар овқатдан 6-10 соатдан кейин пайдо бўлади ва қоринда оғриқлар, кўнгил айнаш, сафро билан қайд қилиш, баъзан ич кетиши билан характерланади. Оғир заҳарланишларда жигар ва талокнинг катталашуши, сариқлик, гемолиз, гемоглобинурия (сийдикнинг қизариши), юрак-томир етишмовчилиги, тутқаноқ ва ҳушнинг йўқолиши кузатилади. *Кизил мухамор* билан заҳарланганда белгилар 30 дақиқа ёки 6 соатдан кейин пайдо бўлади. Кўнгил айнаши, қайд қилиш, суюқ ич келиши,

терлаш, сўлак ва кўз ёшининг оқиши, перистальтиканинг кучайиши, бош айланиши, галлюцинациялар, алаҳсираш ва кўз қорачиқларининг торайиши кузатилади. Кейинчалик ступор ёки кома ҳолати ривожланади ва юрак-томир етишмовчилигидан ўлим юз бериши мумкин.

Кўзиқоринлар билан заҳараланганда биринчи тиббий ёрдам ошқозонни ювиш, активлиштирилган кўмир ва тузли сурги дориларни бериш билан бошланади. Антисептик ва симптоматик терапия мақсадида беморларни касалхонага юборилади. Организмнинг детоксикацияси мақсадида вена орқали липа кислотаси, тери остига 1мл 0,1%ли атропин эритмаси юборилади. Организмдан заҳарни тезлик билан чиқарилиши мақсадида натрий хлориднинг 0,9% ли эритмасини кунига 1000-1500 мл юборилади. Кунлик дозаси 10 млн.ТБ гача тавсия қилинади. Симптоматик терапия мақсадида норадреналин ёки мезатон, юрак фаолиятини мустаҳкамлаш учун юрак гликозидлари, жигар-буйрак фаолиятини яхшилаш учун гидрокортизон ёки преднизолон тавсия қилинади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Asadullayev, A. N. The role of physical education and sports professionals in the organization of a healthy lifestyle in society. *Journal of Innovations in Pedagogy and Psychology*, 3rd special issue. Tashkent-2020, 31-36..
2. Sharofutdinova, R. I., Asadullaev, A. N., & Tolibova, Z. X. (2021). The Factors and Basic Concepts Determining Community Health. *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF MEDICAL AND NATURAL SCIENCES*, 2(5), 376-379.
3. Asadullayev, A. N. Factors that ensure the necessary level of human health. *Bulletin of Khorezm Mamun Academy Khiva-2021*, 29-31.
4. Hayitov, Y. Q., Jumaeva, T. A., & Toshbekov, N. A. (2020). HYDROECOLOGICAL ASPECTS AND SOLUTIONS OF IRRIGATED LAND (ON THE EXAMPLE OF BUKHARA REGION). In *Эффективность применения инновационных технологий и техники в сельском и водном хозяйстве* (pp. 396-397).
5. Ahmadovich, T. N. (2021). DEFINITION OF DITCHES AND POSSIBILITIES OF USING THEM. *СОВРЕМЕННАЯ РОССИЙСКАЯ НАУКА: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ*, 31.
6. Toshbekov, N. (2021). БУХОРО ВИЛОЯТИДАГИ КОЛЛЕКТОР ЗОВУР СУВЛАРИ МЕЛИОРАТИВ ҲОЛАТИНИ ГИДРОЛОГИК БАҲОЛАШ. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ* (buxdu.uz), 8(8).
7. Hayitov, Y. K., & Toshbekov, N. A. (2021). Efficient Use Of Collector-Drainage Networks (On The Example Of Bukhara Region). *The American Journal of Agriculture and Biomedical Engineering*, 3(02), 10-15.

8. Ahmadovich, T. N., Kasimovich, H., & Azamovna, J. T. EFFICIENT USE OF WATER RESOURCES OF THE AMU-BUKHARA CANAL. ACADEMIK. An International multidisciplinary Research Journal, 30, 2020-15.

9. Khayitov, Y. K., Toshbekov, N. A., & Zhumaeva, T. A. Hydrological Assessment Of The Meliorative Condition Of Collector Drink Water In Bukhara Region. Nature and Science.

10. Khayitov, Y. K., & Toshbekov, N. A. (2014). ON SOME HYPOTHESES OF RETURN WATER. The Way of Science, 39.

11. Khayitov, Y. K., Toshbekov, N. A., & Zhumaeva, T. A. (2019). Criteria and scales of the secondary use of collector-drainage waters (on the example of the Bukhara oasis). Bulletin of the Karakalpak branch of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan, 55-58.

12. Khayitov, Y. K., Toshbekov, N. A., & Zhumaeva, T. A. (2020). EFFICIENT USE OF WATER RESOURCES OF THE AMU-BUKHARA CANAL. ACADEMIK. An International multidisciplinary Research Journal, 5, 30.

13. Ahmadovich, T. N., Kosimovich, H. Y., Azamovna, J., & Ahmedjanovna, N. F. (2020). The Formation of Water Collector-Resources Drainage Network of Zarafshan Oasis and the Questions of Recycling. TEST Engineering & Management, 27380-2738.